Het monogram van Cornelis vander Voort.

DOOR

JHR. DR. J. SIX.

MEER dan dertig jaar geleden, toen ik mij, met den overmoed der jeugd, liet aanleunen dat op mij de verplichting zou rusten, de namen der schilders te noemen van de schutter- en regentenstukken die van donkere kamers en gangen in het stadhuis naar de openbaarheid van 't Rijks-Museum verhuisden als namelooze of klaarblijkelijk verkeerd benoemde onbekenden, stiet ik ook op een monogram: Cw, van een mooi regentenstuk, uit 1618, van het Oude-Mannenhuys, dat ik, na in verschillende richtingen gezocht te hebben, niet zonder vermetelheid voorstelde als CORNELIS VANDER VOORT op te lossen. ¹⁾

0. 1618. Cw f.

Vier en twintig jaar later werd mijn vermoeden, voor wie oog heeft voor overeenkomst van stijl, reeds voldoende bevestigd, toen de heer VEDER wees op de aantekening, waaruit bleek, dat een regentenstuk van het gasthuys, van

¹⁾ Oud-Holland XV. 1887. blz. 1. vv.

soortgelijken opzet en bouw, maar in zwaar beschadigden toestand, dat ik reeds aan dien meester had toegeschreven, inderdaad door CORNELIS VANDER VOORT in 1617 was geschilderd.¹⁾

Eerst thans kan ik het onomstootelijk bewijs leveren. Op aandringen, vooral van den Heer GEORG RUETER, werd het herstel van dit, bijna hopeloos zieke, meesterstuk ondernomen en aan de goede zorgen van de Heeren BAKKER en GREEBE, van 's Rijks-Museum, toevertrouwd. Het verwijderen der afschuwelijke overschilderingen, die gelukkig over de oude vernis waren aangebracht, viel zeer mee. Wel bleek de schilderij zwaar beschadigd, maar de bij te schilderen gaten waren niet al te groot en er kwam heel wat voor den dag dat vroeger onzichtbaar was.

Onder anderen vond de Heer BAKKER ten slotte, in den hoek rechts onder, de handteekening met lichte letters op den bruinen grond:

Daaruit blijkt nu dit regentenstuk, dat volgens een betrouwbare oorkunde door CORNELIS VANDER VOORT is geschilderd, het monogram Cw als handteekening te dragen. I. q. e. d.

Ten overvloede kan ik hier aan toevoegen, dat er ook geen twijfel kan wezen aan de juistheid der overlevering, dat wij hier de regenten van het gasthuis voor ons zien. Op den achtergrond is een schilderij in het grauw zichtbaar geworden van den door JEZUS genezen zieke, die zijn bed opneemt, met het onderschrift:

Joannis int 5 Cā het 8. v.

In de boeken staan posten die van bezittingen gewagen, op dat links van dezen inhoud:

167 Gansoort Westzijde

133

Een huys gheteekend N° 21

Den 30 December 1617 verhuert aen....

koeck den tyt van een Jaer voor twee

hondert gulden jnghaende May 1618

Daar tegen over:

November 1617 en

May 1618 is ontfangen van JAN JANSEN de 10 Ju.. 200

A111170

1617

Cw f

¹⁾ Oud-Holland XXIX, 1911, blz. 129. vv.

Het boek rechts heeft:

Warmoesstraet

Guldens sjaars

..... May blijckende uijt

Ma..... van dien(?)

Daarbij heb ik vroeger er reeds op gewezen, dat waarschijnlijk de regenten van 1617 hun beeltenis hebben doen schilderen tegen het einde van hun zittingsjaar, in Maart 1618.

Eindelijk geeft het briefje in de hand van den staanden regent, links, zoover zijn duim dien niet dekt, zijn naam te lezen:

Den

Voersien[igen Heere]

Pieter G[erbrantsz](?)

coqs

P. M....

Amst[erдам]

Het lijkt der moeite waard dit stuk thans te geven in een goede afbeelding, naar een opname die ik van den heer VAN RIEMSDIJK kreeg, waaruit, door vergelijking met de plaat van 1911, kan blijken hoe zeer het gewonnen heeft.

Sedert CORNELIS TEUNISSEN in 1533 zijn schutters om een tafel plaatste, DIRCK BARENTSZ in 1566 in zijn Pos-eters, meer leven in zulk een maaltijd bracht, hadden PIETER ISAACKZ in 1599, AERT PIETERSZ in 1603, GERRIT PIETERSZ SWEELINCK in 1604 en JAN TENGNAGEL in 1613 in dien geest verder gewerkt, maar de menigte en de bontheid der schutters had hun belet, zoo zij het al gezocht mochten hebben, tot een zoo wel overwogen rust, een zoo bezonken stemmigheid van kleur te komen als VANDER VOORT hier bereikt heeft.

Zijn werk is de eersteling van een reeks deftige regentenstukken, waar bij THOMAS DE KEISER hem reeds twee jaar later, in 1619, op zij streeft in de schikking van zijn anatomische les, NICOLAAS ELIAS in 1628 in zijn regenten van het Rasphuis, en DIRCK SANTVOORT in 1638 in zijn regentessen van het Spinhuis zijn kleurakkoord van zwart en groen met blond en een gedempt rooden noot opvangen, dat ook den grondtoon vormt van JACOB BACKERS meesterstuk de regentessen van het Burgerweeshuis in 1634 en het daarmee ten nauwste verwante regentessenstuk van het Heilige Geesthuis te Haarlem van VERSPRONCK in 1642. Zijn invloed werkt waarschijnlijk dan ook na in het regentstuk van het St. Elisabeth's gasthuis van FRANS HALS in 1641, dat op zijn beurt niet zonder samenhang wordt gerekend met REMBRANDT's grootsche schepping, de staalmeesters

van 1661/2, zoo veel weelderiger van kleur, als die overeenkomst niet veeleer grootendeels aan hun gemeenschappelijke voorloopers te danken is. Ook in de wonderbaarlijke gewrochten van HALS' ouden dag, zijn regentstukken van het Oudemannenhuis, in 1664, klinkt, als men er mee rekt, dat sedert de laatste grondige schoonmaak in het regentenstuk een wijnroode massa (de oude onderschildering?) de plaats van het tafelkleed inneemt, nog iets na van de oude wijs die VANDER VOORT, een halve eeuw vroeger, het eerst had aangeslagen.

Dat zijn werk thans uit een duisteren doorloop van het stadhuis naar een goede plaats in 's Rijks Museum kon worden overgebracht, is een verheugenis voor hen, die belangstellen in de ontwikkelingsgeschiedenis der Hollandsche kunst en een genot voor wie, wars van buitenissigheden, zich gaarne overgeeft aan de evenmatige schoonheid van een zoo bezonken werk.

CORNELIS VANDER VOORT. — Regenten van het Gasthuis, 1617. Rijks-Museum.